

351.88/4:336
Rov. met Adv.
ind

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

PLEIN 23 - 's-GRAVENHAGE

154337 A
16-8-63

Zijner Excellentie
de Minister-President
Voorzitter van de Ministerraad.

MP.
k m.
Arak

Directie/~~Afdeling~~ Verdragen

Datum: 15 augustus 1963

Onderwerp: Associatieovereenkomst
Turkije-EEG

Kenmerk: DVE/PA-117884

TER BEHANDELING IN DE MINISTERRAAD

Hierbij heb ik de eer U, mede namens mijn ambtgenoten van Economische Zaken, van Landbouw en Visserij en van Financiën, een nota aan te bieden betreffende de onlangs geparafeerde Overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen Turkije en de Europese Economische Gemeenschap, met bijlagen, protocollen en slotakte en twee daarmee samenhangende tussen de lid-staten van de EEG te sluiten Overeenkomsten. Het voornemen bestaat deze Overeenkomsten, waarvan de teksten eveneens hiernevens gaan, op 12 september a.s te Ankara te doen ondertekenen.

De nota behelst een overzicht van de tussen Turkije en de EEG gevoerde onderhandelingen, een toelichting op de overeenkomsten en een motivering waarom de Nederlandse regering tot ondertekening zou kunnen besluiten.

Na ondertekening zal de Associatieovereenkomst voor advies aan het Europese Parlement worden voorgelegd. Het Nederlandse streven om het Parlement vóór de ondertekening van de Overeenkomst te raadplegen vond te Brussel geen steun.

Ik zou het op prijs stellen indien de Ministerraad in zijn eerstvolgende vergadering met de voorgenomen ondertekening van de drie Overeenkomsten zou kunnen instemmen.

De Overeenkomsten zouden te zijner tijd, evenals ten aanzien van de Associatieovereenkomst met Griekenland, c.a. geschiedde, volgens de stilzwijgende procedure aan de goedkeuring der Staten-Generaal kunnen worden onderworpen, waartoe een ontwerp-toelichtende nota alsnog aan de Raad zal worden voorgelegd.

- Spoedshalve -

VERZOEKE BIJ BEANTWOORDING DATUM, KENMERK EN ONDERWERP TE VERMELDEN

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

kenmerk: DVE/PA-117884

datum:

blad: 2

Spoedshalve zend ik afschrift van dit schrijven, met bijlagen,
aan alle leden van de Raad.

DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

A handwritten signature in dark ink, consisting of several stylized, overlapping loops and lines, positioned below the typed name of the Minister of Foreign Affairs.

DE ASSOCIATIEOVEREENKOMST TUSSEN DE EUROPESE ECONOMISCHE
GEMEENSCHAP EN TURKIJE.

In het onderstaande wordt een toelichting gegeven op de Associatie Overeenkomst tussen de EEG en Turkije, waarvan de ondertekening voorzien is op 12 september a.s. te Ankara.

De toelichting is als volgt ingedeeld:

- I Overzicht van de onderhandelingen EEG-Turkije.
- II De Associatie Overeenkomst EEG-Turkije.
- III Het Voorlopig Protocol.
- IV Het Financieel Protocol.
- V De Slotakte.
- VI De Interne Akkoorden.
- VII Conclusie.

I. Overzicht van de onderhandelingen EEG-Turkije.

Het Turkse verzoek om onderhandelingen met de EEG te openen dateert van 31 juli 1959 en volgde kort op een soortgelijk verzoek van Griekenland. De Raad van Ministers besloot op 11 september van dat jaar gunstig te reageren op het Turkse verzoek.

De motieven op grond waarvan de Raad dit besluit nam waren in hoofdzaak dezelfde als die welke ook geleid hadden tot het besluit met Griekenland een associatie aan te gaan. Met name speelden de volgende overwegingen een rol.

De banden tussen Turkije en de landen van de Gemeenschap zijn vooral de laatste decennien meer aangehaald. De wil van Turkije tot deelname aan de politieke en militaire samenwerking van het Westen en de erkenning van de noodzaak om zijn economische ontwikkeling te versnellen vonden uitdrukking in het lidmaatschap van Turkije van de NAVO, de Raad van Europa en de OESO. Het bondgenootschap van Turkije in de NAVO en de strategisch geëxponeerde ligging van dat land vormden zwaarwegende argumenten om Turkije

in staat te stellen zich nauwer aan te sluiten bij het vrije Westen. Een associatie van Turkije met de EEG, waarbij aan Turkije bepaalde voordelen worden toegekend, kan daartoe de mogelijkheid openen. Daarnaast werd er destijds de behoefte aan gevoeld te tonen dat de Gemeenschap bereid en in staat was om associatie-overeenkomsten aan te gaan met derde landen en inhoud te geven aan het door de Gemeenschap beleden streven naar een groeiende Europese eenheid.

Bovendien bestond voor het aangaan van een associatie met Turkije een precedent. De EEG-Raad had immers kort voor de ontvangst van het Turkse verzoek om onderhandelingen reeds gunstig beschikt op een soortgelijk verzoek van Griekenland. Waar nu in internationaal politiek opzicht weinig verschil tussen laatstgenoemd land en Turkije te constateren viel en de export van beide landen gedeeltelijk dezelfde produkten omvat, was er geen reden Turkije te weigeren hetgeen aan Griekenland werd toegestaan.

Thans, bijna 4 jaar later, zijn deze onderhandelingen, die namens de EEG gevoerd zijn door de Europese Commissie in het bijzijn van één waarnemer van elke Lid-Staat, afgesloten met een parafering van de Associatie-Overeenkomst door de beide onderhandelingsdelegaties. De redenen waarom deze onderhandelingen zo lang geduurd hebben zijn de volgende.

Hoewel het politieke belang van een hechte band tussen Turkije en de EEG door geen der Lid-Staten in twijfel getrokken werd, bleek aanvankelijk weinig of geen overeenstemming tussen de Lid-Staten te bestaan omtrent het antwoord op de vraag welke de inhoud van de Associatie Overeenkomst moest zijn, terwijl voorts Turkije dezelfde vraag in de opeenvolgende fasen van de onderhandelingen verschillend beantwoordde. Bovendien werden de onderhandelingen bijna een jaar opgeschort in verband met de politieke ontwikkelingen in Turkije in het voorjaar van 1960.

De EEG-Raad besloot in oktober 1961 dat een overeenkomst zou worden aangeboden, die tot doel zou hebben een bijdrage

te leveren tot de sanering van de Turkse betalingsbalans door het verlenen, gedurende een periode van 5 à 7 jaar, van financiële en handelspolitieke voordelen. Na afloop van deze periode zou dan de beslissing vallen of tot een douane-unie zou kunnen worden overgegaan dan wel dat deze "voorbereidende fase" zou moeten worden verlengd. Het totstandkomen van een douane-unie Turkije-EEG stond hiermede derhalve niet a priori vast.

Van Turkse zijde kwam echter steeds sterkere aandrang om met handhaving van een "voorbereidende fase" het beginsel van het totstandkomen van een douane-unie onmiddellijk vast te leggen in de overeenkomst. Hiertegen werden door sommige Lid-Statens ernstige bezwaren geuit, omdat men van mening was dat nog niet te voorzien viel of Turkije ooit in staat zou zijn de verplichtingen van een douane-unie op zich te nemen.

In zijn zitting van 23 en 24 juli 1962 besloot de EEG-Raad tenslotte de onderhandelingen met Turkije voort te zetten op een grondslag waarbij van tevoren vast zou staan, dat tussen Turkije en de EEG uiteindelijk een douane-unie tot stand zou komen. De douane-unie zou in dit geval echter niet alleen worden voorbereid gedurende een overgangperiode -- zoals dit ook in de Griekse Associatie Overeenkomst voorzien is -- doch bovendien tijdens een daaraan voorafgaande afzonderlijke voorbereidende fase. Gedurende deze voorbereidende fase zou Turkije financiële en handelspolitieke steun van de EEG ontvangen. De uitwerking van dit besluit heeft echter nog bijna een jaar genomen.

II. De Associatie Overeenkomst.

De hiervoor vermelde beginselen, die het uitgangspunt van de onderhandelingen vormden, zijn duidelijk in de overeenkomst terug te vinden. Daarnaast zijn er tot op zekere hoogte parallellen te trekken met de Griekse Associatie Overeenkomst.

Artikel 1 bepaalt dat een associatie tussen Turkije en de EEG tot stand wordt gebracht. De overeenkomst noemt eveneens (in artikel 28) de mogelijkheid van een toetreding

van Turkije tot de Gemeenschap "...wanneer de werking van de Overeenkomst het toelaat de algehele aanvaarding door Turkije van de uit het Verdrag tot oprichting van de Gemeenschap voortvloeiende verplichtingen te overwegen". De formulering van dit artikel is geheel gelijk aan het dienovereenkomstige artikel van de Griekse Associatie Overeenkomst.

Artikel 2 omschrijft het doel van de Associatie Overeenkomst als "de gestadige en evenwichtige versterking van de commerciële en economische betrekkingen tussen de Partijen te bevorderen, met volledige inachtneming van de noodzaak de versnelde ontwikkeling van de economie van Turkije en de verruiming van de werkgelegenheid en de verbetering der levensomstandigheden van het Turkse volk te verzekeren."

Om dit doel te bereiken omvat de associatie 3 fasen: een voorbereidende, een overgangs- en een definitieve fase. Aangezien de duur van de voorbereidende fase kan variëren van 5 tot 11 jaar en de duur van de overgangsfase op 12 jaar (art. 4 van de Overeenkomst) bepaald is, kan de douane-unie na 17 en uiterlijk na 23 jaar een feit zijn.

De uitvoeringsbepalingen voor de voorbereidende fase zijn geregeld in het Voorlopig Protocol. Die voor de overgangsfase zullen, na afloop van de voorbereidende fase, opgenomen worden in een te zijner tijd vast te stellen Aanvullend Protocol. In het Voorlopig Protocol is voorts de procedure vastgelegd voor het beëindigen van de voorbereidende fase en de overgang naar de volgende fase. Tenslotte zijn in het Voorlopig Protocol en in het Financiële Protocol de bepalingen met betrekking tot de handelspolitieke en financiële steun aan Turkije opgenomen (zie hieronder).

De Overeenkomst kent voorts een aantal institutionele bepalingen analoog aan die voorzien in de Griekse Associatie Overeenkomst. Zo wordt een Associatie-Raad (art. 6) ingesteld; is er een geschillenregeling voorzien (art. 25), en is er bepaald dat de Associatie-Raad "alle dienstige maatregelen" neemt, teneinde de samenwerking tussen het Europese Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en andere organen

van de Gemeenschap enerzijds en het Turkse Parlement en de overeenkomstige organen van Turkije anderzijds te vergemakkelijken (art. 27).

De Associatieregeling omvat mede de landbouw en de handel in landbouwprodukten (art.11). KSG-produkten zijn uitgesloten (art. 26).

De artikelen 12 t/m 16 bevatten regelingen met betrekking tot het vrije verkeer van werknemers, de vrijheid van vestiging, het dienstenverkeer en het vervoer, alsmede de mededinging. Tenslotte is voorzien dat een procedure van overleg zal worden uitgewerkt ingeval van associatie met of toetreding van derde landen tot de Gemeenschap, alsmede met het oog op de coördinatie van de handelspolitiek.

Overeenkomstig de opzet, waarbij weliswaar van het begin af wordt gestreefd naar het totstandkomen van een douane-unie, doch de uitwerking hiervan tussen partijen afhankelijk is gesteld van een verbetering in de economische toestand van Turkije gedurende de voorbereidende fase, is de inhoud van de eigenlijke Associatie Overeenkomst beperkt. Laatstgenoemde Overeenkomst kan dan ook slechts als een kaderovereenkomst worden gekenschetst. Uit deze opzet vloeit voort, dat het accent van de band, die thans tussen Turkije en de EEG gelegd wordt voor de komende jaren hoofdzakelijk in het handelspolitieke en financiële vlak ligt. De rol van de Associatie-Raad gedurende de voorbereidende fase is beperkt.

III. Het Voorlopig Protocol.

Dit protocol regelt de verhouding tussen partijen gedurende de voorbereidende fase. Deze fase heeft, zoals reeds opgemerkt, de versterking van de economie van Turkije tot doel, teneinde vervolgens het tot stand brengen van een douane-unie mogelijk te maken.

De voornaamste bepalingen van dit protocol zijn:

Artikel 1.

Dit artikel regelt op welke wijze de voorbereidende fase kan worden afgesloten en de overgangsfase kan beginnen. Deze overgang is als volgt geregeld: 4 jaar na de inwerking-

treding van de Associatie Overeenkomst onderzoekt de Associatie-Raad of, rekening houdende met de economische toestand van Turkije, de voorwaarden voor de verwezenlijking van de overgangsfase in een Aanvullend Protocol kunnen worden vastgelegd. Blijkt dit na een jaar niet het geval te zijn, dan stelt de Associatie-Raad uiterlijk 3 jaar later opnieuw hetzelfde onderzoek in. Blijkt ook dan, derhalve gedurende het 9e jaar, dat dit onderzoek geen positief resultaat oplevert, dan stelt de Associatie-Raad "de verdere regeling inzake de voorbereidende fase" vast. De voorbereidende fase geldt derhalve voor maximaal 10 jaar met de mogelijkheid van verlenging met één jaar indien intussen de Associatie-Raad het Aanvullend Protocol wel al heeft opgesteld, doch ratificatie daarvan door alle betrokkenen nog niet heeft kunnen plaatsvinden.

Artikel 2

Krachtens dit artikel worden Turkije jaarlijks door de Lid-Staten de volgende tariefcontingenten verleend:

	<u>in totaal</u>	<u>waarvan door Nederland</u>
<u>tabak</u>	12.500 ton	600 ton
<u>rozijnen, krenten</u>	30.000 ton	6.500 ton
<u>gedroogde vijgen</u>	13.000 ton	160 ton
<u>hazelnoten</u>	17.000 ton	710 ton

Voor de tariefcontingenten voor tabak en rozijnen geldt hetzelfde invoerrecht, dat de Lid-Staten in het kader van de Associatie-Overeenkomst met Griekenland op de invoer van deze produkten uit Griekenland toepassen. Turkije krijgt hiermede dezelfde preferentie die Griekenland geniet ten opzichte van soortgelijke produkten, afkomstig uit derde landen.

Het recht voor gedroogde vijgen is gelijk aan het nationale recht van 1 januari 1957, verminderd met de helft der verlaagingen, die de Lid-Staten elkaar toekennen.

Voor hazelnoten tenslotte geldt voor alle Lid-Staten een ad valorem recht van 2,5%, terwijl de Lid-Staten bovendien, bij de inwerkingtreding van de Overeenkomst, overgaan tot de afschaffing van de intra-communautaire rechten en de toepassing van het gemeenschappelijk douane-tarief.

Artikel 3.

Op het ogenblik van de laatste aanpassing aan het gemeenschappelijk buitentarief worden de aan Turkije verleende nationale contingenten voor tabak, rozijnen en vijgen samengevoegd tot communautaire tariefcontingenten. Alsdan wordt ook het contingent voor hazelnoten communautair.

Artikel 4.

Dit artikel geeft de Associatie-Raad de bevoegdheid om met ingang van het 2e jaar volgend op de inwerkingtreding van de Overeenkomst de aan Turkije verleende tariefcontingenten te verruimen.

Artikel 6.

3 jaar na de inwerkingtreding van de Overeenkomst kan de Associatie-Raad maatregelen treffen om de afzet op de markt van de Gemeenschap van andere produkten dan de in artikel 2 genoemde te bevorderen.

Ter vergelijking met de Griekse Associatie Overeenkomst moge hier allereerst worden opgemerkt dat bij de Griekse Associatie geen voorbereidende fase voorzien is. Daarnaast bestaat ook het verschil dat de douane-unie met Griekenland volgens het Griekse Associatieverdrag in beginsel reeds na 12 en uiterlijk na 22 jaar een feit zal zijn, terwijl in het Associatieverdrag met Turkije het einde van de overgangperiode minder duidelijk is vastgelegd. Vervolgens kan erop worden gewezen dat, terwijl er in de Griekse Associatie Overeenkomst een zekere, zij het zeer bescheiden, reciprociteit van de verplichtingen tussen de Gemeenschap en Griekenland bestaat, in de voorbereidende fase voor Turkije van verplichtingen nog geen sprake is.

Tenslotte is in de Griekse Associatie-Overeenkomst voor een aantal produkten de handelingsvrijheid van de Gemeenschap met betrekking tot wijzigingen in het gemeenschappelijk douane-tarief, alsmede de verlening van tariefcontingenten aan niet met de Gemeenschap geassocieerde derde

landen beperkt; in het Voorlopig Protocol bestaan dergelijke beperkingen voor de Gemeenschap niet, al zal Turkije uiteraard niet slechter behandeld mogen worden dan enig ander land.

IV. Het Financiëel Protocol.

Dit Protocol voorziet in het ter beschikking stellen aan de Turkse Staat en Turkse ondernemingen van een bedrag van 175 miljoen rekeneenheden (\$ 175 miljoen) in de vorm van leningen ter financiering van investeringsprojecten die bijdragen tot verhoging van de produktiviteit der Turkse economie, de doelstellingen van de Associatie Overeenkomst bevorderen en die een onderdeel van het Turkse Ontwikkelingsplan vormen (artt. 1 en 2). Van dit bedrag neemt Nederland \$ 12,7 miljoen voor zijn rekening.

Betreffen de leningen projecten die een niet onmiddellijk aanwijsbare rentabiliteit hebben, dan kunnen er bijzondere voorwaarden aan worden verbonden, zoals bv: verlaagde rentevoet en verlenging der aflossingstermijn (art. 4).

De Europese Investeringsbank verstrekt de leningen en ziet erop toe dat deze op de meest rationele wijze worden besteed.

De krachtens dit Protocol verleende bijstand kan de vorm aannemen van deelneming in financieringen waaraan derde staten, internationale financiële instellingen dan wel autoriteiten en instellingen op het gebied van credietverlening van Turkije of van de Lid-Staten deelnemen (art. 7).

Vastgelegd is tevens, dat de steun welke voor de economische en sociale ontwikkeling van Turkije verleend wordt, een aanvulling vormt op hetgeen door de Turkse Staat wordt verricht (art. 8).

V. De Slotakte.

Aan de Associatie Overeenkomst wordt voorts gehecht een slotakte en

1. Verklaring van intentie betreffende rozijnen en krenten.
2. Interpreterende verklaring inzake de waarde van de rekeneenheid genoemd in art. 2 van het Financiëel Protocol.
3. Interpreterende verklaring inzake de definitie van het

begrip "Overeenkomstsluitende Partijen".

De Slotakte bevat voorts een tweetal verklaringen van de Bondsrepubliek Duitsland met betrekking tot de definitie van het begrip "Duits onderdaan" en de toepassing van de Overeenkomst op Berlijn.

VI. De Interne Akkoorden.

Naast bovenvermelde documenten zal tevens een tweetal interne akkoorden door de gevolmachtigden van de Zes Regeringen worden ondertekend. De akkoorden zijn respectievelijk:

- a. het akkoord betreffende de te nemen maatregelen en de te volgen procedures ter toepassing van de Associatie-Overeenkomst, waarin tussen de EEG-landen wordt geregeld op welke wijze de standpunten van de Gemeenschap met betrekking tot de in de Associatie-Overeenkomst neergelegde materie tot stand komen.
- b. het akkoord betreffende het aan de Associatie-Overeenkomst gehechte Financiële Protocol, waarbij interne voorzieningen worden getroffen met betrekking tot de nationale contributies aan de Investeringsbank en het beheer en de contrôle van de aan Turkije te verschaffen leningen.

VII. CONCLUSIE:

Het kan op zichzelf geen gelukkige omstandigheid genoemd worden dat de Gemeenschap thans een uitbreiding ondergaat met een geassocieerd lid aan de zuid-oostelijke periferie van Europa zo kort nadat de toetreding of associatie van een aantal voor Nederland en de Gemeenschap zoveel belangrijker westelijke landen werd geblokkeerd. Naar de mening van ondergetekende werd echter terecht besloten de onderhandelingen met Turkije, die reeds zo lange tijd gaande waren, voort te zetten en tot een goed einde te brengen. Ook in de huidige constellatie blijven immers de politieke en militair-strategische overwegingen, die tot het aangaan van de onderhandelingen deden besluiten, van kracht. In het algemeen kan men stellen dat de door de Associatie beoogde versnelde economische ontwikkeling van Turkije de positie

van dat land als NAVO-bondgenoot en als deelnemer aan de economische samenwerking tussen de Europese landen zal versterken, en daardoor de kracht van het vrije Westen ten goede zal komen. Bovendien zou het moeilijk te rechtvaardigen zijn geweest Turkije thans op een principieel andere wijze te behandelen dan Griekenland.

Ten aanzien van het Associatieakkoord zelf kan worden opgemerkt, dat het de bedoeling is dat de financiële en commerciële bijstand die in de voorbereidende fase aan Turkije door de associatie met de EEG wordt verstrekt, voor dat land de mogelijkheid opent zijn economische ontwikkeling te versnellen. Gezien de grote achterstand van Turkije op sociaal en economisch gebied, dienen de verwachtingen met betrekking tot het inhalen van deze achterstand echter niet te hoog gespannen te zijn. Naast de hulp die Turkije reeds ontvangt en waarbij zich thans bovenomschreven bijdragen hebben gevoegd, is uiteraard van groot belang, dat Turkije zelf zijn eigen inspanning vergroot. Voor de vergroting van deze Turkse inspanning legt de Associatie Overeenkomst een basis.

De voorgeschreven voorlegging van het akkoord aan de Verdragsluitende Partijen van het GATT zal wellicht aanleiding geven tot kritiek van die zijde. Door de Gemeenschap is nog niet besloten of met betrekking tot het akkoord een "waiver" zal worden gevraagd ex artikel XXV, 5 GATT voor de vier Turkse produkten, waarvoor in de voorbereidende fase door de EEG preferenties worden verleend, dan wel dat terzake een beroep zal worden gedaan op artikel XXIV, 10 GATT. Naar de mening van de Coördinatie Commissie verdient artikel XXV, 5 GATT de voorkeur.

Bij een beoordeling van de verplichtingen van de Gemeenschap, en in het bijzonder ook die van Nederland, dient wel bedacht te worden dat een uitwerking daarvan nog slechts heeft plaats gevonden voor de voorbereidende periode. De ongewisse duur van dit voorbereidend stadium en het feit dat ten aanzien van de eigenlijke overgangsfase de preciese regeling en teksten pas over een aantal jaren ontworpen en overeengekomen zullen kunnen worden,

maakt het moeilijk thans reeds een nauwkeurig inzicht te verkrijgen in datgene waartoe de EEG zich op den duur verplicht. Zeker is dat de Gemeenschap zich op lange termijn committeert ten aanzien van een economisch zwak Europees land.

In het huidige stadium kan slechts worden opgemerkt, dat de verplichtingen van de Gemeenschap ten opzichte van Turkije binnen redelijke grenzen blijven en dat er geen ongewenst verlies van handelingsvrijheid van de EEG is voorzien. De verplichtingen die Nederland in het kader van de associatie, zoals die tot dusverre is uitgewerkt, op zich neemt, staan in redelijke verhouding tot die van de overige Lid-Staten.